

Sprawozdanie z Konferencji Naukowej „Fonem – Sylaba – Logos – Paideia. Język w wychowaniu i pedagogice” połączonej z jubileuszem z okazji: 45 lat pracy naukowej prof. dr hab. Kazimierzy Krakowiak, 50 lat Metody Cued Speech na świecie oraz 30 lat Metody Fonogestów w Polsce, 12–13.05.2016 r., Lublin

Renata Kołodziejczyk, Aleksandra Borowicz

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Polskie Stowarzyszenie Metody Fonogestów,
Lublin

Organizatorami konferencji były Katedra Pedagogiki Specjalnej Instytutu Pedagogiki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II wraz z Centrum Edukacji Niesłyszących i Słabosłyszących oraz Polskim Stowarzyszeniem Metody Fonogestów. Konferencja była wydarzeniem naukowym, ale miała charakter jubileuszowy, a okazji do tego naukowego świętowania było kilka.

Konferencja była przede wszystkim okazją do świętowania jubileuszu 45 lat pracy naukowej i dydaktycznej Pani Profesor Kazimierzy Krakowiak. Były to lata pracy nad tworzeniem teoretycznych koncepcji diagnozowania i wychowania osób z uszkodzeniami słuchu, nad tworzeniem metodyki wychowania językowego dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością słuchu, a także praktycznej działalności na rzecz osób z uszkodzeniami słuchu oraz studentów logopedii, pedagogiki i pedagogiki specjalnej.

Drugim powodem do świętowania był jubileusz trzydziestolecia metody fonogestów w Polsce, jubileusz bezpośrednio związany z Osobą Profesor Kazimierzy Krakowiak, która w 1986 roku opracowała polską adaptację amerykańskiej metody Cued Speech. Pierwszym użytkownikiem tej metody był młodszy syn Pani Profesor Łukasz, a następnie w ramach eksperymentu pedagogicznego uczniowie dwóch Ośrodków Szkolno-Wychowawczych w Lublinie i Radomiu. Po pozytywnej eksperymentalnej weryfikacji, metodę zaczęto upowszechniać na terenie całej Polski i na konferencji można było usłyszeć o dotychczasowych doświadczeniach w tym zakresie.

Trzecią okazją do świętowania był jubileusz pięćdziesięciolecia metody Cued Speech na świecie. Pierwotny wzór metody fonogestów pod nazwą Cued Speech został opracowany przez Roberta Orina Cornetta, wykładowcę z Uniwersytetu Gallaudeta w Waszyngtonie w 1966 roku. Metoda zdobyła powszechne uznanie najpierw w USA, a stopniowo poza granicami kraju. Każdego roku kolejne kraje na świecie przygotowywały adaptacje metody do swoich języków ojczystych, a obecnie liczba adaptacji zbliża się do stu. Łączność między poszczególnymi krajami oraz badania porównawcze nad wykorzystaniem metody w różnych krajach prowadzi Międzynarodowe Stowarzyszenie Metody Cued Speech (NSCA).

Wszystkie te uroczystości towarzyszące w znaczący sposób nadały kształt i niepowtarzalny klimat samej konferencji. Na to naukowe wydarzenie przyjechało ponad 100 uczestników z całej Polski. Wśród nich byli współpracownicy i przyjaciele Profesor Krakowiakowej ze środowiska naukowego, szczególnie z Uniwersytetu Jagiellońskiego, którego Pani Profesor jest wychowanką, oraz z Zakładu Logopedii i Językoznawstwa Stosowanego UMCS i Instytutu Pedagogiki KUL, w których Jubilatka przez wiele lat pracowała. Nie zabrakło też reprezentantów innych uczelni, takich jak Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet Gdański, Uniwersytet Warszawski, Akademia Pedagogiki Specjalnej w Warszawie, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Uniwersytet Humanistyczno-Społeczny w Warszawie, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie,

Adres autora: Renata Kołodziejczyk, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Instytut Pedagogiki, Katedra Pedagogiki Specjalnej, Centrum Edukacji Niesłyszących i Słabosłyszących, ul. Droga Męczenników Majdanka 70, 20-325 Lublin, e-mail: renata.kolodziejczyk@wp.pl

Zgłoszono: 28.02.2017
Zaakceptowano: 03.03.2017
Opublikowano: 31.03.2017

Uroczystość wręczenia Księgi jubileuszowej przez władze Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Od lewej: ks. dr hab., prof. KUL Stanisław Fel, dziekan WNS, ks. prof. dr hab. Antoni Dębiński, rektor KUL, prof. dr hab. Kazimiera Krakowiak oraz ks. prof. dr hab. Marian Nowak, dyrektor Instytutu Pedagogiki KUL

Jubilatka – prof. dr hab. Kazimiera Krakowiak przegląda otrzymaną Księgę jubileuszową

Uniwersytet Rzeszowski, Wyższa Szkoła Społeczno-Przyrodnicza w Lublinie. Kolejną grupę uczestników stanowili praktycy, nauczyciele, pedagodzy i logopedzi z różnych placówek oświatowych w Polsce, przez te lata ściśle współpracujący z Profesor Krakowiakową w zakresie wdrażania metod wychowania językowego dzieci i młodzieży z uszkodzeniami słuchu. Nie zabrakło też liczного grona uczniów i wychowanków Jubilatki, którzy przyjechali, aby uczcić święto swojego Mistrza. Łącznie w trakcie dwóch dni konferencji wystąpiło 48 prelegentów z referatami oraz zaprezentowano wystawę fotograficzną.

I sesja naukowa miała charakter inauguracyjny. Uroczyste rozpoczęcie konferencji dokonał ks. dr hab., prof. KUL Stanisław Fel, dziekan WNS KUL. Wykład inauguracyjny wygłosił prof. dr hab. Tadeusz Gałkowski z UHS w Warszawie, przewodniczący Polskiego Komitetu Audiofonologii

Na uroczystości jubileuszowe prof. Krakowiak przybyło wielu znanych gości, a wśród nich przedstawiciele świata nauki, nauczyciele, logopedzi, studenci, doktoranci, przyjaciele, koleżanki i koledzy ze szkoły oraz najbliższa rodzina

Prof. dr hab. Kazimiera Krakowiak w dowód uznania za opracowanie metody fonogestów otrzymała od Polskiego Stowarzyszenia Metody Fonogestów medal – Złote Słoneczko Fonogestowe

i redaktor naczelny czasopism „Dziecko Autystyczne” i „Audiofonologia”. Profesor mówił o potrzebie integracyjnego podejścia w edukacji i wspomaganiu wczesnego rozwoju osób niesłyszących. Zjawisko coraz wyraźniejszej samodzielności logopedii jako dyscypliny naukowej podkreślał prof. dr hab. Stanisław Grabias, wieloletni kierownik Zakładu Logopedii i Językoznawstwa Stosowanego UMCS i przewodniczący Polskiego Towarzystwa Logopedycznego. Prof. dr hab. Bogdan Szczepankowski w swoim wystąpieniu omówił kwestię alternatywnych i wspomagających środków komunikowania się w edukacji dzieci z uszkodzonym słuchem. Podkreślił wkład Profesor Kazimierzy Krakowiak w rozwój tej dziedziny poprzez opracowanie polskiej adaptacji Cued Speech, przypomniał również dzieło naszego rodaka Jana Sierzyńskiego, który już na początku XIX w. stworzył pierwszy system znaków ręczno-ustnych wspomagających rozwój mowy dźwiękowej u dzieci niesłyszących. W kolejnym wykładzie prof. dr hab. Bronisław Ročławski podkreślał rolę fonemu, głoski, litery, sylaby, morfemu, logotomu i wyrazu zarówno w logopedii, jak i glottodydaktyce. Zwracał uwagę na podobieństwa i różnice między tymi zjawiskami, podkreślając tendencje w dydaktyce do mylenia tych pojęć. Kolejną prelegentką, prof. dr hab. Jadwiga Cieszyńska-Roček, omówiła zjawisko dwujęzyczności zrównoważonej. Udokumentowała proces kształtowania się takiego rodzaju dwujęzyczności, prezentując studium przypadku – biografię językową Julii. Sesję inauguracyjną piękną klamrą zamykało wystąpienie reprezentantki środowiska KUL, prof. dr hab. Stanisławy Steuden, która podjęła rozważania o mądrości jako efekcie integracji wiedzy i doświadczeń życiowych. W tym świetle pozwoliła wszystkim uczestnikom konferencji spojrzeć na Osobę Profesor Kazimierzy Krakowiak.

Uczestnicy i słuchacze II Ogólnopolskiego Konkursu Recytatorskiego z Fonogestami po uroczystym wręczeniu dyplomów i nagród

Druga sesja naukowa poprzedzona była uroczystą mszą św. w intencji Jubilatki, z homilią wygłoszoną przez dyrektora Instytutu Pedagogiki KUL, ks. prof. dr. hab. Mariana Nowaka. Po tak uroczystej chwili, drugą sesję naukową rozpoczęła sama Jubilatka – prof. dr hab. Kazimiera Krakowiak, podejmując rozważania o człowieku i jego języku. W tym wystąpieniu udowodniła uczestnikom konferencji, jak wiele na ten temat możemy się dowiedzieć dzięki badaniom nad komunikowaniem się osób z uszkodzeniami słuchu. Kolejne wystąpienia tej sesji dotyczyły z jednej strony wychowania i edukacji dzieci z uszkodzeniami słuchu, z drugiej zaś szerszej perspektywy rozwoju językowego młodego człowieka. Zespół w składzie dr Katarzyna Ita Bienkowska, Marzena Głowińska i Piotr Jurczak dokonał charakterystyki wczesnego wsparcia rozwoju dzieci z wadą słuchu w codziennej praktyce audiologiczno-logopedycznej. Dowodów na potrzebę integracji edukacyjnej młodzieży niesłyszącej poszukiwała dr hab., prof. UW Grażyna Dryżałowska. Dr hab., prof. US Barbara Ostapiuk zaprezentowała ciekawą koncepcję, pokazującą, w jaki sposób dzięki fonogestom dzieci z uszkodzeniami słuchu przechodzą od głosek słuchanych do mówionych, czyli jak przechodzą od „ufonemowienia” głosek otoczenia do „ugłoskowania” fonemów w mowie własnej. Z kolei dr hab., prof. CDV Marcin Białas podkreślał konieczność dostępu do słowa jako warunku awansu kulturowego niesłyszących. W drugiej części sesji dr hab., prof. UP Maria Ostasz zaprezentowała teorię pajdii, a dr hab. Aneta Domagała i dr hab. Urszula Mirecka mówiły o zależnościach między dysleksją rozwojową a problemami w opowiadaniu mówionej i pisanej odmiany języka. Wystąpienie dr hab., prof. KUL Franciszki Wandy Wawro poświęcone było podmiotowości młodzieży oraz modelom inteligencji w nowoczesnym społeczeństwie.

Trzecia sesja miała charakter uroczystej sesji jubileuszowej poświęconej Pani Profesor Kazimierze Krakowiak. Część oficjalną poprowadził dziekan Wydziału Nauk Społecznych, ks. dr hab., prof. KUL Stanisław Fel, który po przywitaniu wszystkich gości zaprezentował sylwetkę naukową Jubilatki. Następnie głos zabrał dyrektor Instytutu Pedagogiki KUL, ks. prof. dr hab. Marian Nowak, który jeszcze raz podkreślił znaczący dorobek Pani Profesor, a następnie

dokonał prezentacji Księgi jubileuszowej, zatytułowanej „Język i wychowanie. Księga jubileuszowa z okazji 45-lecia pracy naukowej Profesor Kazimierzy Krakowiak” (redakcja naukowa: Ewa Domagała-Zyśk, Aleksandra Borowicz, Renata Kołodziejczyk). Uroczystego wręczenia księgi dokonał rektor KUL, ks. prof. dr hab. Antoni Dębiński.

Następnie przyszedł czas na gratulacje, podziękowania i życzenia. W imieniu Instytutu Pedagogiki KUL życzenia złożył dyrektor Instytutu, a delegacja pracowników i studentów wręczyła kosz kwiatów i *Album Pamiątkowy dla Pani Profesor Kazimierzy Krakowiak w podziękowaniu za umiejętność usta i ręce, które potrafią wyrażać miłość i przekazywać prawdę...* W albumie zostały zawarte życzenia i podziękowania opatrzone pamiątkowymi zdjęciami, które napłynęły z całego świata, ze środowisk naukowych, dydaktycznych, od najbliższej rodziny i przyjaciół ze szkolnych lat, od uczniów i wychowanków. Polskie Stowarzyszenie Metody Fonogestów przygotowało na tę uroczystość medal dla swojego Prezesa – *Złote Słoneczko Fonogestowe*.

Odczytano liczne listy gratulacyjne: od Księdza Arcybiskupa Stanisława Budzika, Metropolity Lubelskiego, w imieniu Polskiego Komitetu Audiofonologii – od prof. dr. hab. Tadeusza Gałkowskiego, od Kolegium Dziekańskiego Wydziału Pedagogiki i Psychologii UMCS, w imieniu Polskiego Towarzystwa Logopedycznego – od prof. dr. hab. Stanisława Grabiasa, w imieniu pracowników Zakładu Logopedii i Językoznawstwa Stosowanego UMCS – od prof. dr. hab. Tomasza Woźniaka, w imieniu zespołu Światowego Centrum Słuchu – od prof. dr. hab. Henryka Skarżyńskiego. Największym zaskoczeniem i wzruszeniem dla uczestników konferencji była liczna obecność i przemówienie kolegów i koleżanek ze szkoły podstawowej i LO w Bychawie. W imieniu grona przyjaciół wystąpiła pani Marta Guz. Sesję tę zakończyły podziękowania Jubilatki, a po nich wspólne odśpiewanie *Plurimos Annos...* i tort dla wszystkich uczestników tego spotkania. Kontynuacją sesji była uroczysta kolacja połączona z prezentacją *Albumu Pamiątkowego dla Pani Profesor Kazimierzy Krakowiak*.

W drugim dniu konferencji odbyły się trzy sesje naukowe i sesja plakatowa. W sesji porannej ks. dr hab., prof. KUL

Roman Jusiak mówił o roli symboli w procesie wychowania osób z uszkodzonym słuchem, ks. dr hab., prof. KUL Andrzej Łuczyński analizował relacje między sytuacją rodzinną a umiejętnościami komunikacyjnymi dzieci sześciolletnich, a dr Justyna Leszka udawała, że sposób życia współczesnego młodego człowieka warunkuje nasilanie się zjawiska zaburzeń językowych u dzieci. Dr Zdzisława Orłowska-Popek podpowiadała, jak można stymulować rozwój zdrowego dziecka dzięki nauce czytania. Problematykę czytania podjęła również dr Agnieszka Dłużniewska. Analizowała rolę języka w opanowaniu umiejętności rozumienia czytanego tekstu przez dzieci i młodzież z uszkodzeniami słuchu w świetle Interaktywnego Modelu Czytania D. E. Rumelharta. Jako ostatni w tej sesji zabrał głos dr Tomasz Wach, podkreślając rolę społeczeństwa w ochronie transgeneracyjnych więzi rodzinnych.

W ramach sesji plakatowej była niepowtarzalna okazja, aby obejrzeć wystawę fotografii z plenerów rzeźbiarskich dla osób głuchoniewidomych zatytułowaną: *Rzeźbiarski świat osób głuchoniewidomych*, przygotowaną przez dr Ewę Niestorowicz, była doktorantką Profesor Krakowiakowej.

W kolejnej sesji prof. dr hab. Paweł Gach przedstawił biografię ks. Franciszka Jakuba Falkowskiego – twórcy warszawskiego Instytutu dla Głuchoniemych, dr hab., prof. UMCS Marek Kurkowski poruszył interesujące zagadnienie relacji między dyskryminacją a selektywnością słuchową w percepcji mowy, natomiast dr hab., prof. KUL Dorota Kornas-Biela podkreślała rolę ojca we wspomaganiu rozwoju dziecka z uszkodzonym słuchem. Następne wystąpienia pozwoliły skupić się na kwestii rozwoju językowego osób z niepełnosprawnością słuchową. Dr hab., prof. KUL Ewa Domagała-Zyśk zwróciła uwagę na dynamiczny rozwój nowej dziedziny wiedzy – surdologotodyktyki, wskazując na strategię nauczania języków obcych uczniów z uszkodzonym narządem słuchu. Dr Joanna Kobosko podkreśliła silną zależność między obecnością u matek motywu określonego jako „rozwój mowy i komunikowania się” w decyzji dotyczącej wszczepienia implantu ślimakowego ich głuchemu dziecku a percepcją siebie i doświadczanymi objawami depresji. O kreatywności językowej dzieci i młodzieży z uszkodzonym słuchem przekonywała dr Ewa Muzyka-Furtak, natomiast dr Marta Wysocka poruszyła zagadnienie odbioru prozodii mowy przez dzieci z prelingwalnym uszkodzeniem narządu słuchu. Dr Izabela Kucharczyk zwróciła uwagę na trudności sensoryczne uczniów z niepełnosprawnością słuchu. Na zakończenie tej sesji głos zabrał mgr Łukasz Krakowiak, niesłyszący doktorant KUL, młodszy syn Profesor Kazimiera Krakowiaka, aby zapoznać słuchaczy z ideą asystencji pedagogicznej św. Jana Bosko i możliwościami zastosowania tej koncepcji w pracy z młodzieżą niesłyszącą.

Przedostatnia sesja tej konferencji zaskakiwała różnorodnością poruszanych zagadnień. Referat wprowadzający wygłosiła dr Anita Lorenc, analizując dynamikę artykulacji z zastosowaniem artykulografii elektromagnetycznej i kołowej macierzy mikrofonowej. Dr Anna Szudra-Barszcz podjęła rozważania nad możliwościami pozajęzykowego doświadczania świata a kształtowaniem się intelektu. Z kolei dr Tomasz Knopik mówił o roli języka w kształtowaniu się intelektu. Dr Barbara Borowska wraz ze studentkami Pedagogiki KUL zaprezentowała, w jaki sposób

przygotowywać dzieci do nauki czytania, wykorzystując metodę prof. B. Rocławskiego. O wykorzystaniu metod arteterapeutycznych we wspomaganiu komunikacji z dziećmi o specjalnych potrzebach komunikacyjnych mówiła mgr Agnieszka Dudziak, natomiast mgr Barbara Szczecińska zwróciła uwagę na sposoby oceniania uczniów przez nauczycieli w gimnazjum. Uczestnicy z zainteresowaniem wysłuchali wystąpienia ks. mgr. Pawła Stawarczyka z USA, który postawił intrygujące pytanie: Czy Profesor Krakowiak może coś ofiarować imigrantom meksykańskim? W dalszej części wywodu starał się udowodnić, jak po-dejście polisensoryczne do komunikacji językowej może poprawić jakość dialogu w duszpasterstwie wielokulturowym. Na zakończenie tej sesji zabrali głos studenci niesłyszący z Koła Studentów Niesłyszących i Słabosłyszących „Surdus Loquens” KUL. Inż. Alicja Nowogrodzka i Karolina Czaban próbowały udowodnić, że żywienie produktami mleczarskimi ma negatywny wpływ na funkcjonowanie słuchu człowieka, natomiast Paulina Lewandowska mówiła o aktywności naukowej studentów z uszkodzeniami słuchu i ich międzynarodowych doświadczeniach.

Ostatnia sesja została poświęcona dwóm kolejnym jubileuszom, metody fonogestów i metody Cued Speech, i została zatytułowana „Z doświadczeń praktyków pracujących z wykorzystaniem metody fonogestów”. Tę część konferencji rozpoczęła dr Aleksandra Borowicz, zapoznając słuchaczy z historią oryginalnej metody Cued Speech i jej adaptacji do różnych języków świata. Zaprezentowana została sylwetka twórcy – dr. Roberta Orina Corentta oraz 10 wybranych adaptacji, między innymi do języka francuskiego, hiszpańskiego, koreańskiego, japońskiego. Wszystkie kraje, które posługują się adaptacjami metody Cued Speech, zrzeszone są w międzynarodowym stowarzyszeniu National Cued Speech Association, które w tym roku organizuje uroczysty międzynarodowy jubileusz metody Cued Speech. Reprezentacja naszego kraju przygotowała film na temat polskiej adaptacji metody i wysłała go do USA. Film pod tytułem „Cueing around the World” pokazujący 26 adaptacji metody Cued Speech jest dostępny w Internecie, pod adresem <https://www.youtube.com/watch?v=xSdPAG5riYg&t=907s>.

Dr Renata Kołodziejczyk podjęła się opisu i podsumowania 30 lat doświadczeń stosowania metody fonogestów w Polsce. Słuchacze poznali okoliczności opracowania polskiej adaptacji Cued Speech, historię pierwszych eksperymentów pedagogicznych w domu rodzinnym Pani Profesor Krakowiak oraz w Ośrodkach Szkolno-Wychowawczych dla Dzieci Niesłyszących i Słabosłyszących w Lublinie i Radomiu, a także historię pierwszej w Polsce szkoły fonogestowej w Kaliszu. Prelegentka scharakteryzowała rozwój różnych ośrodków w kraju, które z powodzeniem stosują metodę fonogestów w poradniach logopedycznych i szkołach, m.in. Toruń, Elbląg, Radom, Tarnów, Długopole Zdrój. Nad kształceniem użytkowników metody fonogestów oraz integracją środowisk posługujących się fonogestami czuwały stowarzyszenia: Polskie Centrum Metody Fonogestów w Kaliszu, a następnie Polskie Stowarzyszenie Metody Fonogestów w Lublinie działające do dziś.

Na zakończenie ostatniej sesji konferencyjnej dr Mariana Krawiec oraz mgr Barbara Romanowska podzieliły się swoimi doświadczeniami wykorzystywania fonogestów

w terapii logopedycznej dzieci z zaburzeniami słuchu oraz niespecyficznym opóźnieniem rozwoju mowy.

Wydarzeniem towarzyszącym konferencji był *II Ogólnopolski Konkurs Recytatorski z Fonogestami*, który rozpoczął się bezpośrednio po zakończeniu konferencji. Do udziału w konkursie zgłosiło się piętnastu uczestników w kilku kategoriach, a wśród nich uczniowie z uszkodzeniami słuchu, słyszący studenci logopedii i pedagogiki oraz terapeuci i instruktorzy metody fonogestów. Niektórzy uczestnicy konkursu, szczególnie zamieszkujący w odległych od Lublina częściach Polski, nadesłali prezentacje filmowe recytowanych wierszy. Wszystkie prezentacje

były udane i zostały nagrodzone dyplomami i upominkami. Mamy nadzieję, że idea podobnych konkursów recytatorskich będzie się upowszechniać, promując piękne mówienie z fonogestami.

Sama konferencja, jak również towarzyszące jej wydarzenia stworzyły niepowtarzalny klimat do naukowej wymiany myśli, uznania dla naukowych i dydaktycznych osiągnięć Jubilatki, a przede wszystkim do spotkania i wzajemnego ubogacania się wielu wyjątkowych osobowości polskiej myśli pedagogicznej i językoznawczej. Oby okazji do podobnych spotkań było jak najwięcej.